

bujnosti danas je neupitna vrijednost ovog lokaliteta i potreba njegove cjelovite zaštite.

Zahvala

Zahvaljujemo svima koji su sudjelovali u istraživanjima Jame u Predolcu, a to su: R. Baković (HBSD, SKS) J. Bedek (HBSD, SOV), A.

Literatura

- BOLE, J. & VELKOVRH, F., 1986: Mollusca from continental subterranean aquatic habitats. In: Botosaneanu, L. (ed.): Stygofauna mundi, E. J. Brill/Dr. W. Backhuys, 177–208.
- JALŽIĆ, B., LACKOVIĆ, D., RAĐA, T., ET GOTTSTEIN S., 1997: Biospeleološka i speleološka istraživanja donjeg toka rijeke Neretve. Elaborat, Hrvatski prirodoslovni muzej, 1-43.
- JALŽIĆ, B., 1998: The stygobiont bivalve *Congeria kusceri* Bole, 1962 (Bivalvia,

Kirin (HBSD) i V. Jalžić (HBSD, SOŽ). Posebnu zahvalnost dugujemo obitelji g. Markice Vuice na logističkoj potpori i ugodnom druženju tijekom svih naših istraživanja. Zahvaljujemo i dr. Williamu R. Jefferyju na pomoći oko korekcije engleskog prijevoda.

- Dreissenidae) in Croatia. Nat. Croat. 7/ 4, 341-347.
- MILANOVIĆ, P., 2006: Karst istočne Hercegovine i Dubrovačkog priobalja. Asocijacija speleoloških organizacija Srbije. pp 362.
- MORTON, B., VELKOVRH, F., SKET, B., 1998: Biology and anatomy of the 'living fossil' *Congeria kusceri* (Bivalvia: Dreissenidae) from subterranean rivers and caves in the Dinaric karst of the former Yugoslavia. *Journal of Zoology*, 245, 147-174.

Cave Jama u Predolcu

With its 56 m in length and 20 m in depth, the cave Jama u Predolcu belongs to a group of small speleological objects. The cave was formed in Paleocene and Eocene limestone deposits along a series of tectonic fissures of the NNW-SSE and NNE-SSW directions.

Today's cave entrance was created in the last stage of cave formation, by the collapse of a part of the western wall. Speleothems we find today even in the submerged parts of the cave indicate a time when the cave was without stagnant water. As in many nearby springs, the water in the cave comes from Popovo polje. A particular significance of the cave Jama u Predolcu is the richness and diversity of the water fauna. First of all, it's highly important to mention that a large population of dinaric cave clam *Congeria kusceri* inhabits the cave. This bivalve is an endemic species of the Dinarides, a tertiary relic and the only stygobitic bivalve in the world. Along with the great biodiversity, the presence of a mixed community comprised of an array of underground but also surface species that permanently live in the cave makes this cave unique and exceptionally important.

Cave Jama u Predolcu, with its easy accessible underground, provides an opportunity for scientific studies of karstic underground and a possibility of conducting various scientific research. Such examples are very scarce in the Dinaric karst. Considering the above mentioned characteristics, the value and the need for protection of this locality are unquestionable.

Jama Ješkalošica

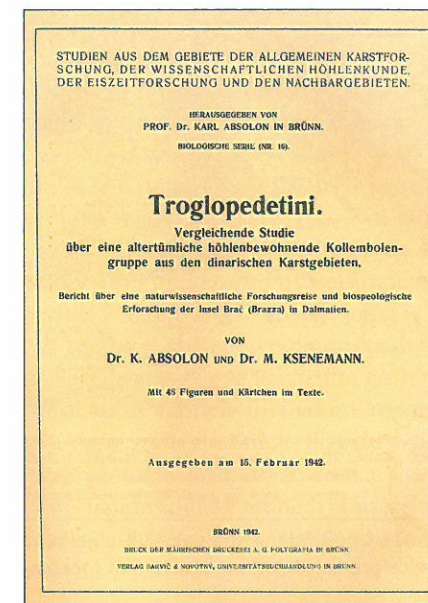
Branko Jalžić, Martina Pavlek, Petra Bregović

Svjetski poznati češki istraživač krškog podzemlja dr. Karel Absolon poduzeo je 1913. speleološka i biospeleološka istraživanja otoka Brača. Tom prilikom obišao je ukupno 11 speleoloških objekata, među kojima i jamu Ješkalošicu. Ulaz u nju, kako piše Absolon, iznenada se otvorio u vinogradu vlasnika Petra Ursića iz Selca, u predjelu zvanom Ješkalošica po kojem je jama i dobila ime. Ekipa predvođena Absolonom spustila se unutra, istražila jedan dio jame i prikupila raznolik biološki materijal. Rezultate istraživanja i naknadno objedinjene podatke o djelomično obrađenoj fauni objelodanio je Absolon tek 1942. U radu se navodi otkriće za znanost novih svojiti špiljskih životinja te time jama Ješkalošica postaje tipski lokalitet za četiri opisane svojte.

Mnogo godina poslije započeli su članovi Hrvatskog biospeleološkog društva velik i dugotrajan posao obilaska svih špiljskih tipskih lokaliteta faune Hrvatske. Sukladno tome trebalo je obići i jamu Ješkalošicu. Traženje jame pokazalo se prilično kompliciranim zadatkom.

Prof. dr. Karel Absolon (1877 - 1960)

Naslovna stranica časopisa u kojem Absolon piše o špiljama otoka Brača

Koristeći podatke s topografske karte iz Absolonovog rada s označenim položajem špilja i jama (Slika 3.) cijela je potraga za Ješkalošicom išla u krivom smjeru. Naime, na karti je došlo do pogreške, odnosno zamjene brojeva uz oznaku za jamu te je tako pod brojem 1 označen položaj Ješkalošice, što se kasnije pokazalo pogrešnim. U istom radu na str. 53. u popisu objekata Absolon međutim navodi Ješkalošicu pod brojem 4. Pozicije obje jame, 1 i 4, su jugozapadno od Selca. Zbog toga je prva potraga za jamom koju su započeli Vlado Božić (SO HPD-a »Željezničar«), Roman Ozimec (HBSD) te Slaven Nižetić i Nenad Bezmalinović, članovi SO PD-a »Profunda« iz Selca, ostala bezuspješna. Pronašli su jamu koja prema Absolonovoj karti odgovara položaju Ješkalošice (Božić *et al.* 2007), ali u jami nije nađena većina životinja koje navodi Absolon.

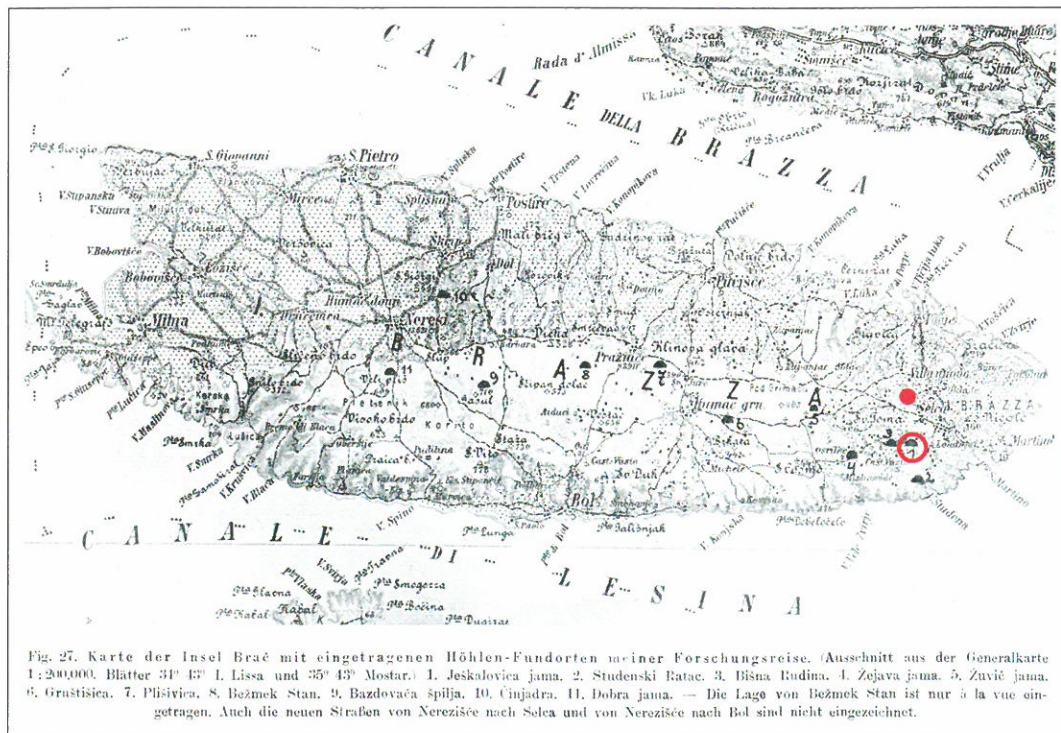

Fig. 27. Karte der Insel Brač mit eingetragenen Höhlen-Fundorten in-ner Forschungsreise. (Ausschnitt aus der Generalkarte 1:200.000, Blätter 31° E² I. Lissa und 35° 43' Mostar.) 1. Ješkalošnica jama, 2. Studenski Ratac, 3. Bišna Rudina, 4. Zolja jama, 5. Zuvčić jama, 6. Gratišćica, 7. Plisivica, 8. Bežmek Stan, 9. Bazdovača špilja, 10. Činjadra, 11. Dobra jama. — Die Lago von Bežmek Stan ist nur à la vue eingetragen. Auch die neuen Straßen von Nerezisće nach Selca und von Nerezisće nach Bol sind nicht eingezeichnet.

Fig. 33. Eingang zu der Ješkalošnica jama. Das offene Schlundloch. Dr. Vrsalović steigt ab. (Orig.-Foto. 3.IX. 1913.)

Ulaz u Ješkalošnicu 1913.

Zato su 23. listopada 2007. članovi HBSD-a u sastavu J. Bedek, H. Bilandžija, B. Jalžić i M. Lukić, zajedno sa speleolozima iz SO PD-a »Profunda« organizirali dodatno istraživanje, međutim ni ova ekipa nije uspjela pronaći vrste koje navodi Absolon, što je pobudilo sumnju u vjerodostojnost položaja jame na karti.

Gledajući poslije Absolonov rad i skicu jame Ješkalošnice donesen je zaključak da jama u kojoj smo bili nije Ješkalošnica, na što su upućivala dva razloga. Prvo, skica jame koju daje Absolon ne odgovara izgledu jame koju smo istraživali. I, drugo, od faune koju navodi Absolon nađena je samo jedna od šest za Ješkalošnicu zabilježenih vrsta.

Tu je sumnju još više produbio N. Bezmalinović (Galaksija), koji je i prije nekoliko puta zagovarao misao da jama u koju idemo nije Ješkalošnica već da se ona nalazi na području zvanom Ješkalošnica, sjeverozapadno od Selca, gdje se nalaze dvije jame od kojih jedna odgovara opisu. Poslije smo kontaktirali i speleologa T. Rađu iz Splita koji je s Galaksijom bio u jami u predjelu Ješkalošnice. Sakupivši sve podatke ponovno smo krenuli u potragu i napokon je ekipa u sastavu R. Baković, H. Bilandžija, F. K. Gašpić, M. Pavlek i B. Jalžić predvođena speleologom Tončem Nižetićem iz SO PD-a »Profunda« došla 4. siječnja 2009. do ulaza prave jame Ješkalošnice. Uslijedilo je njezino istraživanje, topografsko snimanje i prikupljanje faune. Pravo je ime jame koju se je prvobitno smatralo Ješkalošnicom (crveni krug na karti Brača) Jama u Lukeša docu.

Kratak opis jame

Ulaz u jamu nalazi se na krškoj zaravni udaljen oko 1 km sjeverozapadno od mjesta Selca. Ispod ulaza dimenzija 1×1 m slijedi vertikala od 11 m koja završava na vrhu kosine od zemlje, granja, kamenja i kostiju njemačkih i talijanskih vojnika bačenih u jamu tijekom Drugog svjetskog rata. Kosinom se silazi nekoliko metara dublje i ulazi u prvu veću prostoriju, dimenzija 5×3 m. U južnom smjeru nastavlja se sljedeća vertikala od 5 m do druge dvorane, u čijem se dnu otvara uski vertikalni dio od oko 4 metra, a nakon njega se nastavlja uski kanal. Iza provlačenja slijedi nova vertikala duboka oko 7 m kojom se dolazi na kraj jame, u dvoranu dimenzija 4×4 m. Njezino je dno prekriveno urušenim kamenim blokovima i zemljom crljenicom. Jama je duboka 29,3 m, duga 21,8 m, a poligonska duljina je 49 m. Nastala je u debelo uslojenim gornjokrednim rudistnim vapnencima jakim korozivnim djelovanjem voda cijednica. Sigaste tvorevine nalazimo gotovo u svim dijelovima.

Popis nalaza špiljske faune u jami Ješkalošnici (oznaka loc. typ. znači da je svojta opisana iz ove jame):

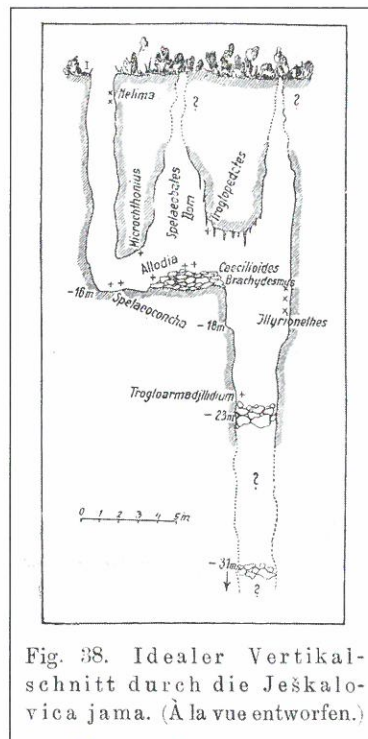
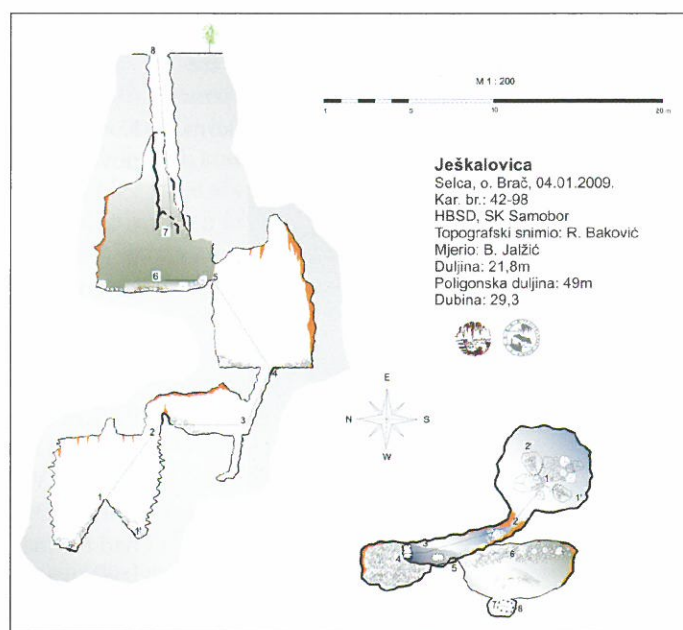
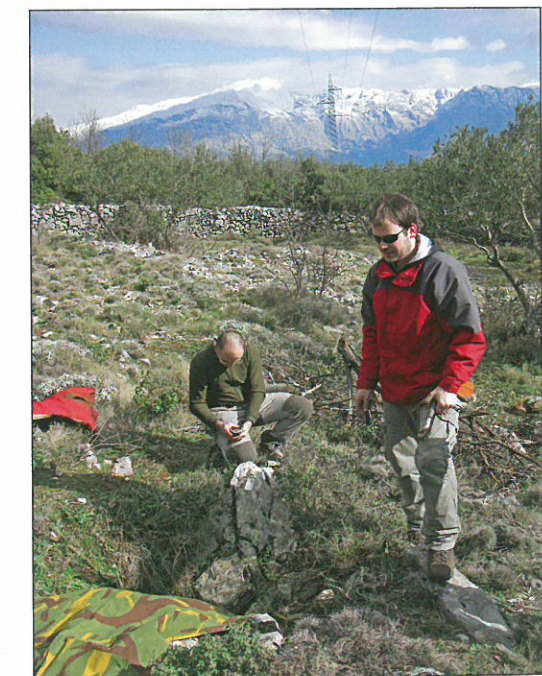

Fig. 38. Idealer Vertikalschnitt durch die Ješkalošnica jama. (À la vue entworfen.)

Lijevo: Skica Ješkalošnice iz Absolonovog rada
Desno: Novi nacrt Ješkalošnice

Ulaz u Ješkalošnicu danas

Petra Bregović

Leptomeson bujasi

Gastropoda

- *Spelaeoconcha paganettii polymorpha* A. J. Wagner, 1914; loc. typ.
- *Ceciliooides acicula jeskalovicensis* A. J. Wagner, 1914; loc. typ.

Isopoda

- *Alpioniscus magnus* (Frankenberger, 1938)
- *Typhaarmadillidium trebinjanum* (Verhoeff, 1900)

Diplopoda

- *Brachydesmus absoloni* Attems, 1951; loc. typ.
- *Typhloiulus insularis* Strasser, 1936

Pseudoscorpiones

- *Microchthonius rogastus* (Beier, 1939); loc. typ.

Araneae

- *Nesticus eremita* Simon, 1879

Coleoptera

- *Spelaeobates peneckeii* J. (G.) Muller, 1903
- *Leptomeson bujasi* Giachino, Bregović et Jalžić, 2011

Na dnu jame Ješkalošnice

Osim svojti s Absolonovog popisa, svojim smo istraživanjima pronašli i kornjaša iz roda *Leptomeson*. Ova za znanost nova vrsta prvi je put nađena u Jami kod Matešića stana na Braču, iz koje je nedavno i opisana (Giachino i sur., 2011) pod imenom *Leptomeson bujasi*. Ime vrste posvećeno je zaslužnom splitskom speleologu dr. Ramiru Bujasu. Ješkalošnica je tako postala drugo nalazište roda *Leptomeson* na otoku Braču, koji uz Čiovo čini jedine otočke nalaze ovog roda. Ostalih 9 svojti naseljava speleološke objekte u kopnenom dijelu Dalmacije i Bosne i Hercegovine.

U istraživanjima su sudjelovali: P. Antunović, R. Baković, J. Bedek, H. Bilandžija, P. Bregović, D. Cvitanić, A. Čukušić, B. Jalžić, I. Mišur, S. Nižetić, T. Nižetić, P. Kutleša, M. Lukić, M. Pavlek i N. Raguž.

Literatura

- ABSOLON, K. & M. KSENEMANN, 1942: Troglapedetini. Vergleichende Studie über eine altertümliche höhlenbewohnende Kollembolen-gruppe aus den dinarischen Karstgebieten. Studien Gebiet. allgem. Karstforsch. wiss. Höhlenk. Eiszeitforsch. Nachbargebiet., Biol. Ser. 16, 1-58.
- ATTEMS, C. 1951: Neue Höhlen-Myriapoden gesammelt von Professor Absolon. Anz. Ak. Wien math.-naturw. Kl. 10, 253-257.
- BOŽIĆ, V. ET B. JALŽIĆ, 2007: Zagušljiva jama u Lukeša docu. Speleolog, 55, 112-114.
- GIACHINO, P. M., BREGOVIĆ, P. & JALŽIĆ, B., 2011: Five new species of the genus *Leptomeson* Jeannel, 1924 from Croatia and Bosnia and Herzegovina (Coleoptera, Cholevidae, Leptodirinae). Nat. Croat., Vol. 20, No. 2., 355-374, Zagreb.

Cave Ješkalošnica

Research in the Ješkalošnica cave was initiated in 1913 by the famous explorer of the karst underground prof. dr. Karel Absolon. The cave was then partially investigated and diverse biological material was collected and later analyzed. Based on this, four new taxa were described, two species and two subspecies, making Ješkalošnica a type locality. Besides the new taxa, additional species were also found in the cave. The incorrectly marked position of the cave on the map and in the list in Absolon's paper prolonged the search for the cave. After numerous tries, members of caving section »Profunda« and the Croatian Biospeleological Society were able to find it. The cave was then fully investigated and a topographic image was made. The total depth is 29,3 m, the length is 21,8 m and the polygon length is 49 m. The cave originated in thick-layered Upper Cretaceous Rudist limestones and was created by the corrosive activity of seepage water. Speleothems are found in most parts of the cave. Biospeleological research was conducted on several occasions with the purpose of investigating type localities. Besides the taxa from Absolon's list of fauna, beetles of genus *Leptomeson* were also found in the cave.